

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 3 (P3)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2011

MATSHWAO: 100

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 7.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane	(20)

2. Bala ditaelo TSOHLE ka tlhoko.
3. Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso e le NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
4. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqephele le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Mohlahlobuwa o tlameha ho etsa moralo wa ho ngola (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, daekramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopolo kapa ho etsa feela lenane la dintlha tseo a tlang ho ngola ka tsona), mme a be a lekole botjha mosebetsi wa hae ka ho o bala hape, ho o nahanisisa, ho o hlaola diphoso, le ho nehelana ka sehlahiswa se phethetsweng. Moralo o etswe ditemeng tsohle. Mohlahlobuwa o tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
6. Meralo yohle e totobatswe hantle hore ke meralo, pele ho hlahiswa tema e ngolwang.
7. Mohlahlobuwa o eletswa ho sebedisa metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A, metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B le metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
- ELA HLOKO: Ngola sehlooho se loketseng seo o se kgethileng, kapa seo o iqapetseng sona meqoqong eo ho sa nehelanwang ka dihlooho ho yona.
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang ho bebofaletsa motshwayi ho tshwaya mosebetsi wa hao.
10. Bolelele ba ditema tse hlahiswang e be:
KAROLO YA A:	Moqoqo – mantswe a 400 – 450.
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele – mantswe a 180 – 200.
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane – mantswe a 100 – 120.
11. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho se le SENG mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo wa hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

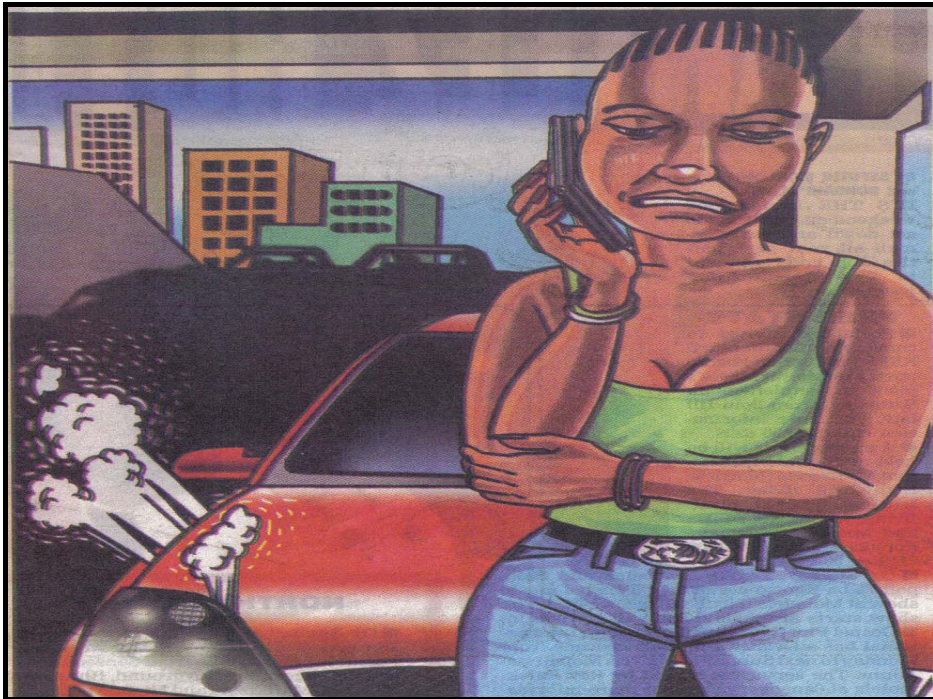
- 1.1 O ne o etetse motswalao ya dulang sebakeng se hole ka matsatsi a phomolo mafelong a selemo se fetileng. Ho etsahetse tse molemo le tse o thabisitseng. O ke ke wa lebala matsatsi ao a phomolo ya selemo seo. Ngola moqoqo oo ho wona o phetang tsa phomolo eo. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

Matsatsi a phomolo ao nke keng ka a lebala.

[50]

KAPA

- 1.2 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang/hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebele ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitswe lesedinyaneng la *Daily Sun* la 25 Hlakubele 2008]

[50]

KAPA

- 1.3 Sekolo sa lona se ne se kenetse tlhodisano ya Mohope wa Profense wa papadi ya bolo. Le ile la ba la fihla makgaolakgannng. Le ile la hlolwa. Ha o hetla morao, o bona diphoso tseo le di entseng. Ngola moqoqo oo ho wona o qaqisang diphoso tseo o bonang le ile la di etsa. Sehlooho sa moqoqo e be:

Tseo e bile diphoso tsa rona tlhodisanong eo ya dipapadi.

[50]

KAPA

- 1.4 Selemo le selemo ho ketekwa Letsatsi la Batjha ka la 16 Phuptjane. Batjha ba kajeno ba nahana hore ho ketekwa ha letsatsi lena ha se ntho ya bohlokwa, mme ha ho hlokehe hore ba ye meketeng ena. Wena ha o dumellane le bona. Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang ntlhakemo ya hao. Sehlooho sa moqoqo e be:

Bohlokwa ba ho keteka Letsatsi la Batjha mona Afrika Borwa.

[50]

KAPA

- 1.5 Ho ba motswadi ke boikarabelo bo boholo empa ka bomadimabe batjha ba rona ba iphumana e se e le batswadi le pele ba nahanisisa ka boikarabelo ba botswadi. Ha ba se ba na le bana ho hlaha mathata a mangata. Ngola moqoqo oo ho wona o hlalosang mathata a bakwang ke ho ba le ngwana o sa le dilemong tse tlase. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

Mathata a ho ba le ngwana motho a sa le monyane dilemong.

[50]

KAPA

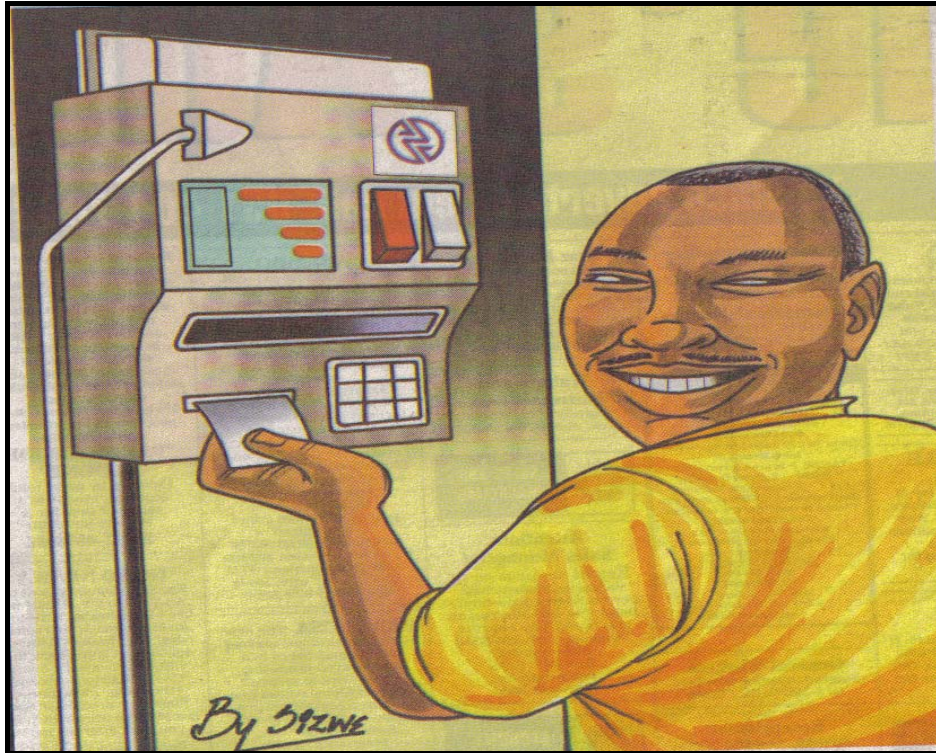
- 1.6 Dibaka tsa bodulo tseo re dulang ho tsona di silafetse. Ho na le maikutlo setjhabeng a reng bohlweki ba tikeloho moo re phelang teng ke boikarabelo ba setjhaba, ha a mang maikutlo ona a re bommasepala ba lokela ho etella pele matsholo a tlhwekiso ya tikeloho. Wena o dumellana le mahlakore ana ka bobedi. Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang mahlakore ana ka bobedi. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

Tlhwekiso ya tikeloho ke boikarabelo ba setjhaba ebile hape ke boikarabelo ba mmasepala.

[50]

KAPA

- 1.7 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitse lesedinyaneng la *Daily Sun* la 12 Mmesa 2009]

[50]

KAPA

- 1.8 Afrika Borwa ke e nngwe ya dinaha tse tadimaneng le palo e hodimo ya mafu a mebileng. Ebe phoso e ho kae? Ditsebi di bolela ha dikotsi tsa mebileng di ka thibelwa, ha feela ho ka shejwa sesosa sa dikotsi tse na mebileng ya rona. Ngola moqoqo oo ho wona o pepesang mabaka a bakang dikotsi mebileng ya rona Afrika Borwa. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

Se bakang dikotsi mebileng ya rona Afrika Borwa.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 2.1 O filwe boikarabelo ba ho hlokomela diaparo tsa dibapadi tsa sehlopha sa heno seo o se bapallang. Ka la maobane ha le qeta ho ikwetlisa, o ile wa kenya diaparo tseo lekaseng, mme wa le notlela. Kajeno hoseng o fumane diaparo di ile le mohodu le mala, di utswitswe kaofela. O ile wa etsa diphuputso mabapi le taba ena. Ngolla motsamaisi wa sehlopha sa hao **raporoto**, mme o mo tlalehele ka sena. [30]

KAPA

- 2.2 Ho na le bothata malebana le tsamaiso ya sekolo. Baithuti ba ngadile dithuto, mme nako ya dithuto e a senyeha. Wena o moetapele wa baithuti. Ka mora dipuisano tse bileng teng o kopilwe ho buisana le baithuti ho leka ho ba kgutlisetsa dithutong tsa bona. Ngola **puo** eo o tlang ho ba tshetlehela yona mabapi le sena. [30]

KAPA

- 2.3 Sekolo sa lona se ne se memme sebui sa yunivesithi se neng se tllilo le tsebisa ka makala a ho ithuta a fumanwang yunivesithing eo. O kgahlilwe haholo ke seo sebui sena se neng se le bolella sona hoo o ikutlwang hore o se o rata ho ya moo ho ya ntshetsa dithuto tsa hao pele. Ngolla batswadi ba hao **lengolo** o ba hlalositse ka se o kgahlileng, o be o ba hlalositse le maikemisetso a hao. [30]

KAPA

- 2.4 Haufi le moo o dulang teng ho sa tswa bulwa moaho o moholo wa setsi sa mabenkele. O kopilwe ke e mong wa beng ba mabenkele ana ho mo ngolla boroutjhara boo a tlang ho bapatsa kgwebo ya hae ka bona. Ngola **boroutjhara** boo ka bona o tsebisang setjhaba ka boteng ba kgwebo ena. Hopola ho kenyelletsa dintlha tsohle tse hlokehang boroutjhareng boo. [30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 3.1 O sehlopheng sa mmimo se ntseng se haola le naha ho leboha setjhaba ka tshehetso ya sona ya Bafana Bafana nakong ya dipapadi tsa Mohope wa Lefatshe. Le dula le le tseleng matsatsi a leshome kaofela, mme lapeng ba se ba o hlolohelletswe. Ngolla batswadi ba hao **posekarete** eo ho yona o ba tsebisang ka tsa leeto la lona la matsatsi ao. [20]

KAPA

- 3.2 Kgaitsemi ya hao e tla be e nyalwa ka kgwedi ya Loetse mme lapeng le tshwanetse ho hlophisa dikarete tsa memo. Ngola **karete ya memo** eo le memelang leloko le metswalle moketeng ona wa lenyalo. Hopola ho hlahisa dintlha tsohle tse hlokehang. [20]

KAPA

- 3.3 Motswalle wa hao o filwe konteraka ya ho amohela bahahlaudi tlong ya hae eo a seng a e fetoletse ho ba ya ho amohela baeti. O lakatsa ho ba phehela sejo se seng se itseng empa ha a tsebe mokgwa wa ho se pheha. Jwale mo ngolle **ditaelo** tsa ho pheha sejo seo. Qala ka ho hlahisa disebediswa tse hlokehang ebe o fana ka ditaelo tsa ho etsa sejo seo. [20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100